



Avcı, Ö. ve Şahin, F. (2025). Yoksulluk alanında yapılmış olan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyografik analizi. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 6 (1), 1-14.
 10.61861/spshcd.1580191

ARAŞTIRMA | RESEARCH

Başvuru: 06/11/2024

Kabul: 15/04/2025

YOKSULLUK ALANINDA YAPILMIŞ OLAN LİSANSÜSTÜ TEZ ÇALIŞMALARININ BİBLİYOGRAFİK ANALİZİ

Bibliographic Analysis of Graduate Theses Conducted in the Field of Poverty

Ömer AVCI¹

Fatih ŞAHİN²

¹ Doktora Öğrencisi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD,

 omeravci078@gmail.com  0000-0003-3729-2417

² Prof. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü,

 fatih.sahin@cbu.edu.tr  0000-0002-6025-0576

Öz

Bu çalışma, Türkiye'de sosyal hizmet disiplininde yoksulluk alanında yürütülen yüksek lisans ve doktora tezlerinin üniversite, yayınlanma yılı ve araştırma yöntemine ilişkin özelliklerini incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, yoksulluk konusunun hangi örneklem yöntemleri ve gruplarıyla ele alındığı da incelenmektedir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve amaçlı örneklem tekniği kullanılmıştır. Mayıs 2024-Temmuz 2024 tarihleri arasında, YÖK Tez Merkezi veri tabanında "sosyal hizmet" ve "yoksulluk" anahtar kelimeleriyle yapılan tarama sonucunda elde edilen yüksek lisans ve doktora tezleri betimsel analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda, nitel, nicel ve karma yöntemlerle yürütülmüş toplam 25 tez çalışması tespit edilmiştir. Araştırma bulguları, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin karma yöntemle kıyasla daha fazla tercih edildiğini göstermektedir. Ayrıca, çalışmaların 11 farklı üniversitede yoğunlaştığı ve en çok 2019 yılında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bununla birlikte, çalışmalarda en sık sosyal destek alan birey ve ailelerin örneklem olarak seçildiği görülmektedir. Sonuç olarak, araştırmalarda kullanılan örneklemelerin genellikle yardım alan bireyler, aileler ve sivil toplum kuruluşları ile sınırlı kaldığı ve yoksulluk alanının politikalar, kurumlar, ekonomik ve çevresel faktörler gibi diğer dinamiklerinin yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Ayrıca, yapılan çalışmalarda karma yöntem araştırmasının kullanımının yaygın olmadığı tespit edilmiştir. Oysa karma araştırma yöntemi, yoksulluğun karmaşık ve çok boyutlu doğasını anlamak için zengin ve kapsamlı veriler sağlayabilir. Bu noktada, yoksulluk olgusunu oluşturan etmenlerin derinlemesine incelenmesi, sebep-sonuç ilişkilerinin ortaya konulması ve bu sebep ve sonuçların ortadan kaldırılmasına yönelik uygulamaların oluşturulması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, sosyal hizmet, lisansüstü tez, betimsel analiz

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the characteristics of master's and doctoral theses on poverty in the field of social work in Turkey in terms of university, year of publication and research method. It also analyses the sampling methods and the groups with which poverty is addressed. It also analyses the sampling methods and the groups with which the issue of poverty is addressed. The study used qualitative research methods and purposive sampling. Between May 2024 and July 2024, the master's and doctoral theses found in the database of the YÖK Thesis Centre as a result of the search with the keywords "social work" and "poverty" were subjected to a descriptive analysis. As a result of the analysis, a total of 25 dissertation studies using qualitative, quantitative and mixed methods were identified. The research results show that quantitative and qualitative research methods are preferred over mixed methods. Furthermore, it was found that the studies were concentrated in 11 different universities and were mostly conducted in 2019. However, it is seen that individuals and families receiving social support are most often selected as the sample in the studies. As a result, the samples used in the studies are generally limited to individuals, families and NGOs receiving assistance, and other dynamics of poverty such as policies, institutions, economic and environmental factors are not sufficiently addressed. In addition, it was found that the use of mixed methods research is not widespread in the studies conducted. However, mixed methods research can provide rich and comprehensive data to understand the complex and multidimensional nature of poverty. At this point, it is important to examine in depth the factors that make up the phenomenon of poverty, to identify the cause-and-effect relationships and to establish practices to eliminate these causes and consequences.

Keywords: Poverty, social work, graduate, thesis, descriptive analysis

GİRİŞ

Geçmişten bu yana yoksulluk dünya üzerinde temel bir sorun olarak varlığını sürdürmekle birlikte başta az gelişmiş ülkeler olmak üzere gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin çözmekle uğraşı gösterdiği temel bir sosyal sorundur (Cerev, 2018). Özellikle küreselleşmenin beraberinde getirdiği neoliberal politikalar, devletlerin refah hizmetlerinin sunumu noktasında sosyo-ekonomik hayattan elini çekmesine neden olmuş bu durum yoksulluğun toplumda daha da artmasına ve derinleşmesine neden olmuştur (Şenkal, 2017). Genel olarak yoksulluğa bakıldığında asgari düzeyde yaşam standartlarına ulaşabilmek amacıyla gerekli olan ihtiyaçları karşılayamama durumu olarak tanımlanabilmektedir (Ören, 2021). Yoksulluğun anlamlı olarak ilk tanımını S. Rowentree tarafından 1901 yılında, toplam kazançların, biyolojik olarak varlığın devamını sağlayabilecek gıda, giyim vb. asgari standartlardaki ihtiyaçları karşılayamama durumu şeklinde yapılmıştır (Alcock, 1997).

Yoksulluk kavramı kendi içerisinde farklı türleri barındırmaktadır. Bu türler farklı ülke ve toplumlarda farklı şekillerde ve sayılarda ele alınabilmektedir (Bulduk, 2022).

Bunlar;

Mutlak Yoksulluk: Objektif olarak tanımlanmış mutlak asgari düzeyden daha azına sahip olmaktır (Hagenaars ve Vos, 1988; Arabacı Yüksel, 2020).

Görelî (Nispi) Yoksulluk: Yoksul hane halkı ya da bireyle birlikte içinde bulunulan toplumda yaşamını sürdüren ve mevcut şartlara göre ortalama bir gelire sahip olan hane halkı ya da birey arasındaki gelir kaynaklarına sahip olma kabiliyeti arasındaki farkı ifade etmektedir (Akt. Aktan ve Vural, 2002).

İnsani Yoksulluk: İnsani yoksulluk, okur-yazar olma, yeteri kadar beslenememe, yaşam süresinin kısa olma durumu, anne-çocuk sağlığının yetersiz olması, önlenmesi mümkün olan hastalıklara yakalanmak gibi temel insani becerilerden/kapasiteden yoksun olma şeklinde tanımlanmaktadır (UNDP, 1997; Özsoy, 2019).

Tüm bu tanımlar ışığında değerlendirildiğinde yoksulluğun tek bir boyutu veya belirleyicisi yoktur. Aksine, birkaç karmaşık faktörün bir arada ortaya çıkması yoksulluğa katkıda bulunmaktadır. Bunlar arasında düşük veya negatif ekonomik büyüme, uygun olmayan makroekonomik politikalar, yetersiz büyümeye neden olan işgücü piyasasındaki eksiklikler, kayıt dışı sektörde düşük üretkenlik ve düşük ücretler ile insan kaynaklarının gelişimindeki gecikme sayılabilmektedir (İncedal, 2013). Bununla birlikte yaşam standartlarındaki düşüşe katkıda bulunan ve yoksulluğun yapısal nedenleri veya belirleyicileri olan diğer faktörler arasında suç ve şiddette artış, çevresel bozulma, çalışanların işten çıkarılması, güvenlik ağlarının gerçek değerindeki düşüş ve aile yapılarındaki değişiklikler yer almaktadır (Ajakaiye ve Adeyeye, 2001).

Yoksulluk ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet, uygulama temeline dayanan bir meslek olmakla birlikte sosyal değişimi ve gelişmeyi, sosyal uyumu, insanların güçlendirilmesini ve özgürleşmesini teşvik eden akademik bir disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, kolektif sorumluluk, farklılık ve çeşitliliğe saygı ilkeleri sosyal hizmetin merkezinde yer almaktadır. Çok boyutlu, multidisipliner bir meslek olan sosyal hizmet, yaşam koşullarını ve oluşan zorlukları ele almak ve bireylerin, ailelerin ve toplumun refahını arttırmayı amaçlamaktadır (IFSW, 2014; Duyan, 2010). Bu amaç doğrultusunda sosyal hizmet, dezavantajlı bireylerle birlikte hareket ederek yoksulluğu azaltmak ve ortadan kaldırmak için çalışmaktadır (Tuncay ve Tekin, 2021). Yoksulluk olgusu ile sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışı ve mesleğin yoksulluk ile ilişkisi aynı hat üzerine hizalanmıştır. Bununla birlikte sosyal hizmet mesleği ve disiplininin ortaya çıkışının temel nedenlerinden birinin yoksulluk olgusu olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal hizmet mesleği ve disiplininin yoksulluk olgusu ile ilişkisi XIV. yüzyılda hayırseverlik organizasyonları ve yerleşim evi hareketleriyle kurulduğu aktarılabilmektedir. Belirtilen bu oluşumların yoksulluğa bakış açısı ile sosyal hizmet mesleğinin yoksulluğa bakış açısı arasında oldukça net bir farklılık gözlemlenmektedir (Weiss, 2003). Bahsedilen bu oluşumlar yoksulluğu hayırseverlik ve yardım temelinde ele alırken sosyal hizmet mesleği yoksulluk olgusunu insan hakları, eşitlik ve sosyal adalet temelinde değerlendirmektedir. Sosyal hizmet mesleği bu bakış açısı doğrultusunda yoksullukla mücadele eden bireylerin tecrübelerini ve baş etme stratejilerinin nasıl olduğunu anlamlandırmaya çalışmaktadır (Becker, 1997, s. 159; Davis ve Wainwright, 2005, s. 263).

AMAÇ

Yoksulluk olgusu sosyal hizmet meslek ve disiplininin ortaya çıkış noktasında yer almaktadır. Günümüz dünyasında yaşam biçimlerinin değişmesi, ihtiyaç ve isteklerin farklılaşması sosyal hizmet mesleğinin odağının ve uygulama alanlarının da değişmesine neden olmuştur. Meslek ve disiplin olarak sosyal hizmetin odağında meydana gelen bu değişim yoksulluk olgusunu yeniden değerlendirme ve konumlandırmayı gerektirmektedir. Bu noktada sosyal hizmet alanında yoksulluğun nasıl ve hangi

açılardan ele alındığını ortaya koyma amacını gütmekle birlikte, Türkiye’de sosyal hizmet anabilim dalında yoksulluk alanıyla ilgili yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının gerçekleştirildiği üniversite, yıl ve yöntem özelliklerini, yoksulluk alanıyla ilgili kapsamın hangi özelliklerle ele alındığını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın bir diğer amacı ise yoksulluk ve sosyal hizmet ilişkisini ortaya koyma noktasında yoksulluk alanında ele alınmayan konuları gün yüzüne çıkarmak ve bundan sonraki süreçte üretilecek bilimsel araştırmalara ışık tutmaktır.

YÖNTEM

İlgili araştırmada nitel araştırma yönteminden faydalanılmakla birlikte örneklemin belirlenmesi için kriter örnekleme tekniği kullanılmış ve betimsel analiz yöntemi çerçevesinde yapılandırılmış olup Sosyal Hizmet disiplinin yoksulluk alanında gerçekleştirilen yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarını incelemektedir. Betimsel analiz, önceden belirlenmiş bir konu çerçevesinde ele alınan, yayınlanmış ya da yayınlanmamış, tüm çalışmaların ele alınıp bakış açılarının ve araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini içeren sistematik çalışmalardır (Ütay vd.,2021). Bir diğer açıdan, nitel ve nicel tüm çalışmaların incelenmesiyle ilgili alandaki bakış açısının ortaya konması şeklinde tanımlanabilir. Böylece, araştırma yapılan alanda ve/veya konuda halihazırda çalışma yapan ya da yapmak isteyen araştırmacılara genel eğilimin hangi yönde olduğu gösterilmektedir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007).

Çalışma Grubu

Çalışma kapsamında 2010-2024 yılları arasında YökTez veri tabanında “Sosyal Hizmet/ler” konu başlığı ve “yoksulluk” kelimesi kriter alınarak tarama yapılmış olup yirmibeş (25) çalışmaya ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Elde edilen örneklem Sözbilir, Kutlu ve Yaşar (2012) tarafından geliştirilen “Makale Sınıflama Formu” kullanılarak betimsel analize tabi tutulmuştur. İlgili form, altı farklı bölümden oluşmaktadır. Formun A bölümünde araştırmanın künyesi hakkında genel bilgilere yer verilmektedir. B bölümünde araştırmanın konusuna yönelik bilgiler yer almaktadır. C bölümünde araştırmanın yöntemine ve desenine yönelik bilgiler bulunmaktadır. D bölümü veri toplama araçlarına yönelik bilgilere yer verirken E bölümünde örneklem grubu ve örneklem büyüklüğüne ilişkin bilgiler yer almaktadır. Son bölüm olan F bölümünde ise elde edilen verilerin analizinde kullanılan yöntemlere ve tekniklere ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler ışığında aşağıda yer alan araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Çalışmaların araştırma türüne göre dağılımı nasıldır?
2. Çalışmaların üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
3. Çalışmaların enstitülere göre dağılımı nasıldır?
4. Çalışmaların örneklem dağılımı nasıldır?
5. Çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
6. Çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımı nasıldır?
7. Çalışmaların araştırma desenlerine göre dağılımı nasıldır?

8. Çalışmaların örneklem tekniğine göre dağılımı nasıldır?
9. Çalışmaların veri toplama tekniğine göre dağılımı nasıldır?
10. Çalışmalarda kullanılan veri analiz tekniğine göre dağılımı nasıldır?

Veri Toplama Süreci

Çalışma kapsamında ele alınan tezler YÖKTEZ veri tabanında “sosyal hizmet” ve “yoksulluk” anahtar kelimeleri kullanılarak elde edilmiş olup araştırmacılar tarafından daha önce oluşturulmuş olan dâhil edilme kriterleri üzerinden değerlendirilmiştir. Dâhil edilme kriterleri şu şekildedir: Araştırmaya 2010-2024 yılları arasındaki yüksek lisans ve doktora tezleri dâhil edilmektedir. Çalışma sadece Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yoksulluk alanında yapılan tezleri kapsamaktadır. Bunların aksine araştırmaya, Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yoksulluk alanı dışındaki tez çalışmaları dâhil edilmemiştir. Ayrıca tam metinlerine ulaşılamayan tezler de çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Verilerin Analizi

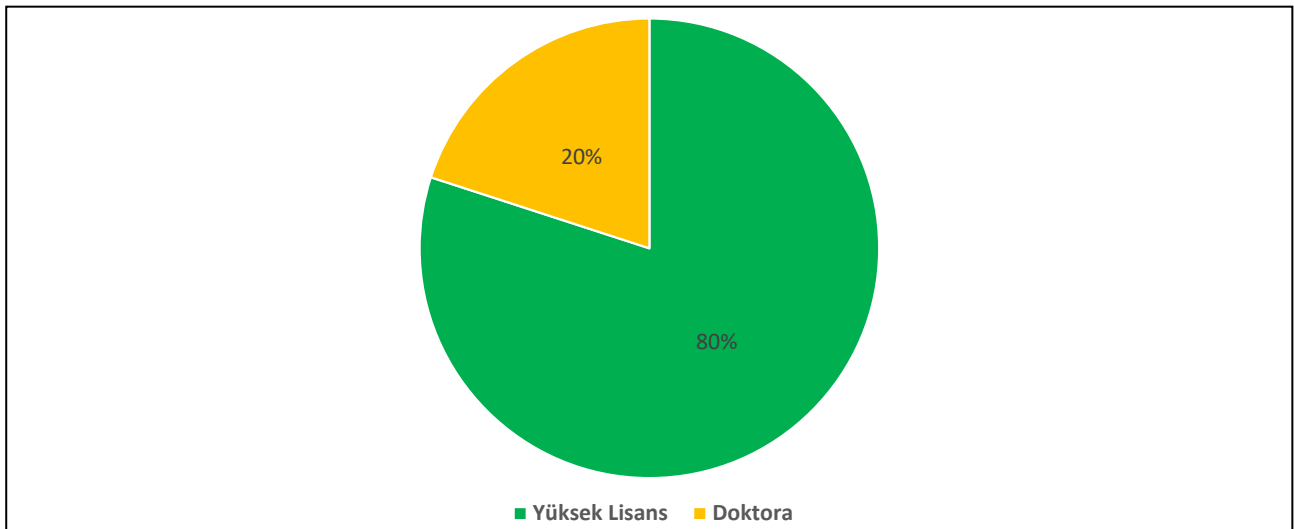
Türkiye’de sosyal hizmet anabilim dalında ve yoksulluk alanında yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının araştırma türü, çalışmaların üniversitelere göre dağılımı, enstitülere göre dağılımı, örneklem grupları, yayınladığı yıl, araştırma yöntemleri, araştırma desenleri, kullanılan örneklem tekniği, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri şeklinde 10 tema olarak bulgular başlığı altında sunulmuştur. Elde edilen verilere daha önce oluşturulmuş araştırma soruları sayesinde ulaşılmış ve betimsel analize tabii tutulmuştur.

BULGULAR

Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı

Sosyal hizmet disiplini içerisinde yoksulluk alanıyla ilgili yapılan çalışmaların türlerine bakıldığında yüksek lisans (n= 20) ve doktora (n=5) şeklinde yapıldığı görülmektedir (Grafik 1).

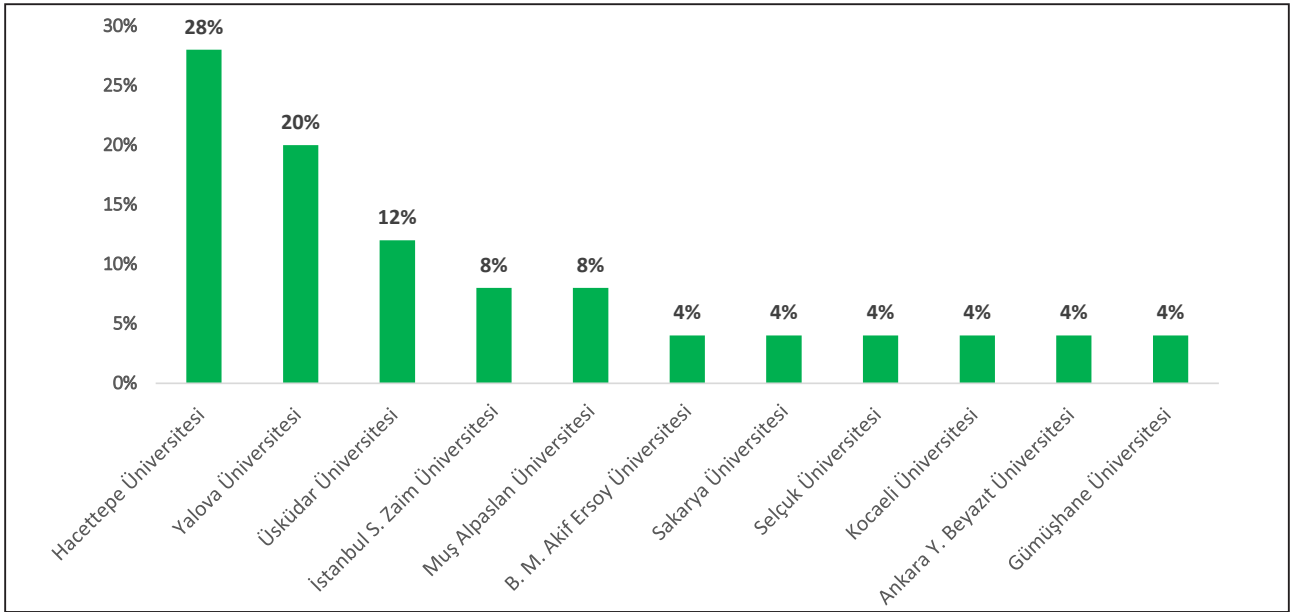
Grafik 1. Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımı



Çalışmaların Üniversitelere Göre Dağılımı

Araştırma sonucunda elde edilen veriler neticesinde yapılan araştırmaların Hacettepe Üniversitesi (n=7), Yalova Üniversitesi (n=5), Üsküdar Üniversitesi (n=4), İstanbul S. Zaim Üniversitesi (n=2), Muş Alpaslan Üniversitesi (n=2), B. M. Akif Ersoy Üniversitesi (n=1), Sakarya Üniversitesi (n=1), Selçuk Üniversitesi (n=1), Kocaeli Üniversitesi (n=1), Ankara Y. Beyazıt Üniversitesi (n=1) ve Gümüşhane Üniversitesi (n=1) şeklinde 11 farklı üniversitede gerçekleştiği görülmektedir.

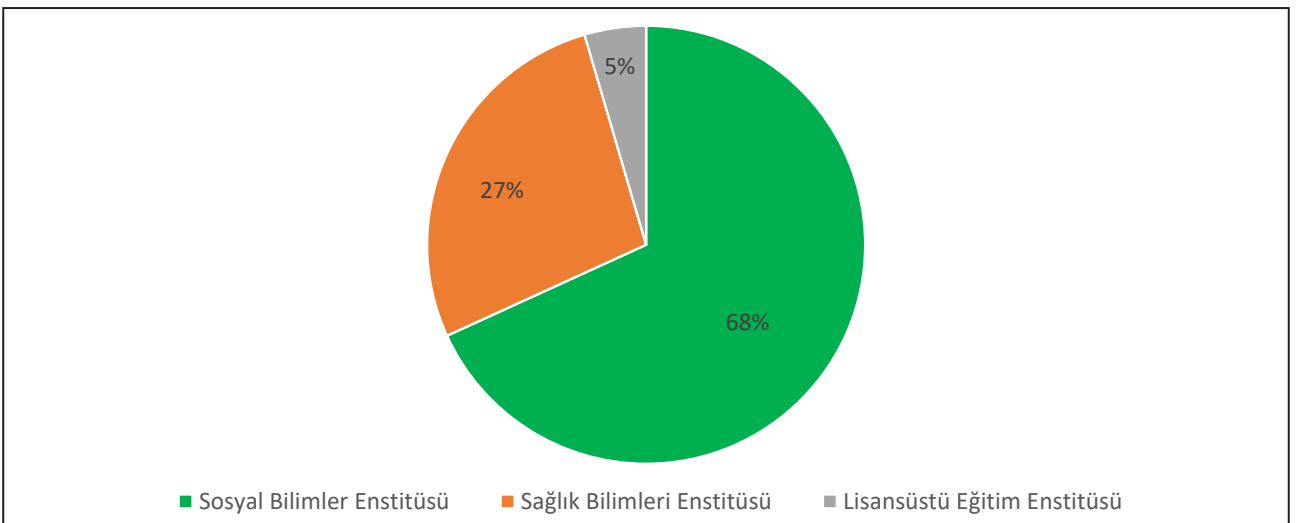
Grafik 2. Çalışmaların Üniversitelere Göre Dağılımı



Çalışmaların Enstitülere Göre Dağılımı

Yapılan tez çalışmaları incelendiğinde bu çalışmaların 11 farklı üniversitede bünyesinde sosyal bilimler enstitüsü (n=15), sağlık bilimleri enstitüsü (n=6) ve lisansüstü eğitim enstitüsü (n=4) 'nde gerçekleştirildiği ortaya çıkmaktadır (Grafik 3.).

Grafik 3. Yapılan Çalışmaların Enstitülere Göre Dağılımı



Çalışmaların Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Yapılan çalışmalar incelendiğinde örneklem grubu olarak yoksullukla ilgili sosyal yardım alan birey ve ailelerin daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Bununla birlikte bu sosyal yardımın sunumunda görev alan sivil toplum örgütleri ve çalışanlarının da çalışmaların örneklemine dahil olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

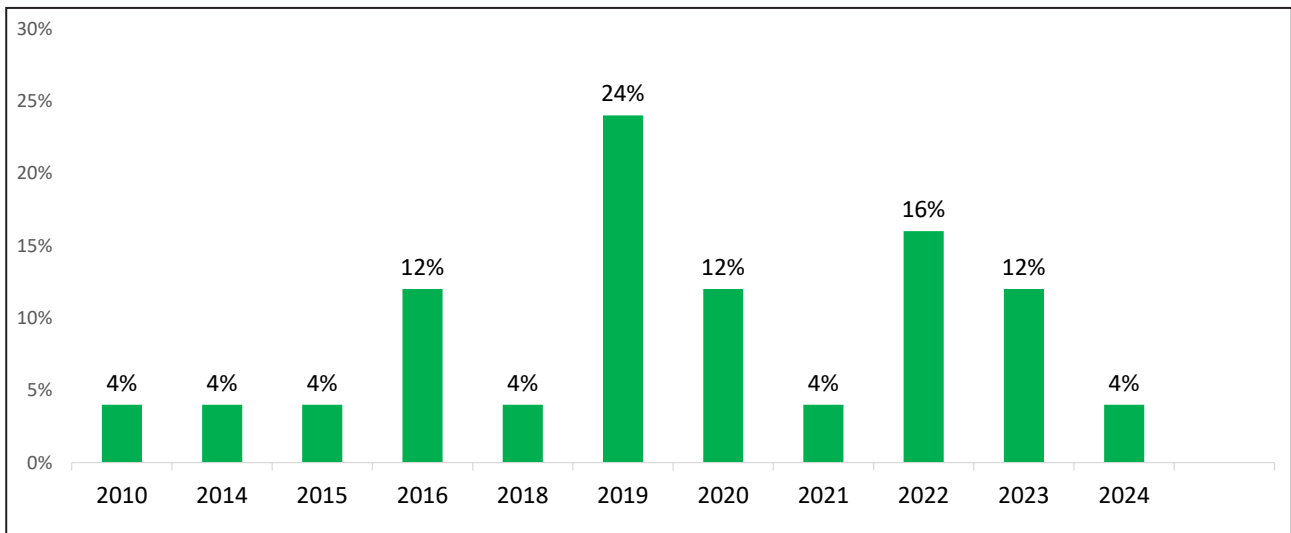
Tablo 1. Çalışmaların Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

	f	%
Sosyal Yardımlardan Faydalanan Birey ve Aileler	8	30%
Sivil Toplum Örgütlerinde Çalışan Meslek Elemanları	4	15%
Yerel Yönetimlerde Çalışan Meslek Elemanları	1	4%
Farklı Etnik Gruplara Mensup Bireyler	1	4%
65+ Bireyler	2	8%
Yoksul Bireyler	2	8%
Hasta ve Hasta Yakını Bireyler	2	8%
Engelli Bireyler	1	4%
Kadınlar	2	8%
Yoksullukla İlgili Yöntem ve Politikalar	3	11%
TOPLAM	26	100

Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında elde edilen yüksek lisans ve doktora çalışmalarının 2010 ile 2024 yılları arasında gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu çalışmalar 2010 (n=1), 2014 (n=1), 2015 (n=1), 2016 (n=3), 2018 (n=1), 2019 (n=6), 2020 (n=3), 2021 (n=1), 2022 (n=4), 2023 (n=3) ve 2024 yılında (n=1) şeklinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Ayrıca en çok çalışmanın ise 2019 yılında yapıldığı görülmektedir (Grafik 4).

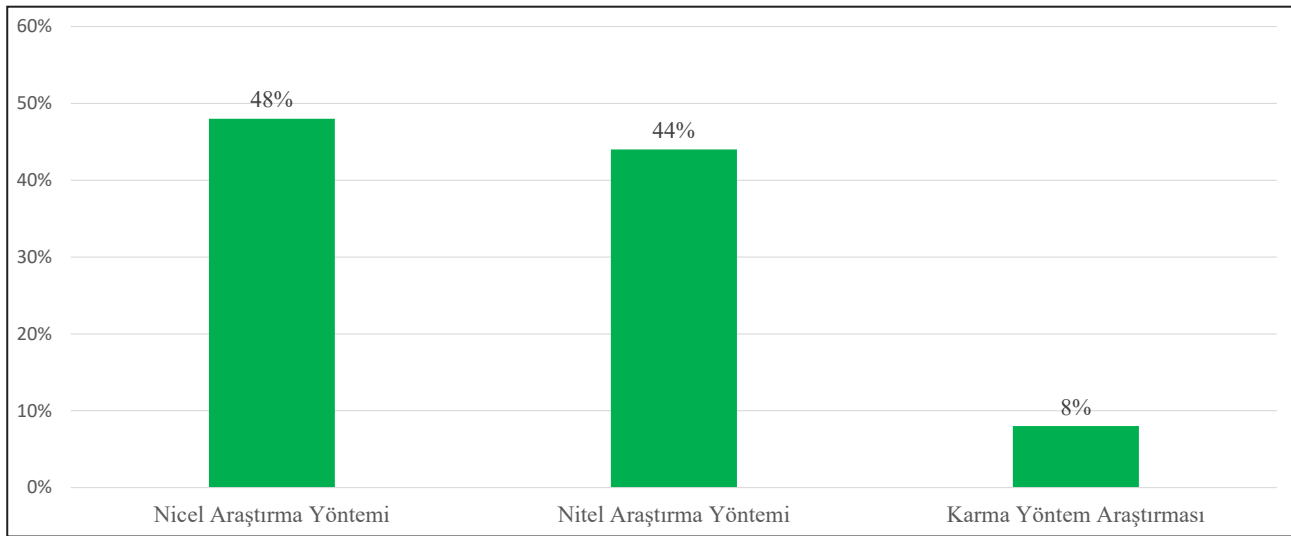
Grafik 4. Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı



Çalışmaların Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırma sonucunda incelenen çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımına bakıldığında nicel araştırma yöntemi (n=12), nitel araştırma yöntemi (n=11) ve karma yöntem araştırması ise (n=2) şeklinde dağılım göstermektedir. Ayrıca yapılan çalışmalar incelendiğinde diğer yöntemlere göre karma yöntem araştırmasının daha az tercih edildiği ortaya çıkmaktadır (Grafik 5).

Grafik 5. Çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımı



Çalışmalarda Kullanılan Araştırma Desenlerine Göre Dağılımı

Yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırma desenleri içerisinde en çok tarama modelin kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte incelenen çalışmaların %64'ünde araştırma desenine ilişkin bilgilerin yer almadığı saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Çalışmalarda kullanılan araştırma desenlerine göre dağılımı

	f	%
Tarama Modeli	3	12%
İlişkisel Tarama Modeli	2	8%
Tekil Tarama Modeli	1	4%
Fenomenolojik Desen	3	12%
Belirtilmeyen	16	64%
TOPLAM	25	100

Çalışmalarda Kullanılan Örneklem Tekniğine Göre Dağılımı

Yapılan çalışmalarda 6 farklı örneklem belirleme yöntemi kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte çalışmalarda en fazla basit rastgele örneklem tekniği kullanılmış olup 9 çalışmada ise örneklem belirleme tekniğine ait veri belirtilmemiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Çalışmalarda Kullanılan Örneklem Tekniğine Göre Dağılımı

	f	%
Basit Rastgele Örneklem	6	24%
Kartopu Örneklem	5	20%
Kota Örneklem	1	4%
Uygun Örneklem	1	4%
Rastlantısal Olmayan Örneklem	1	4%
Amaçsal Örneklem	2	8%
Belirtilmeyen	9	36%
TOPLAM	25	100

*Birden fazla örneklem tekniği kullanılan çalışma bulunmaktadır.

Çalışmalarda Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Araştırma verileri incelendiğinde 9 farklı veri toplama aracı kullanılmış olup bu araçların arasında en çok görüşme formu ve anket yöntemiyle çalışmaların verilerinin toplandığı görülmektedir. Bu araçların yanı sıra ölçek ve soru formunun da araştırmalarda kullanıldığı saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Çalışmalarda Kullanılan Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

	f	%
Görüşme Formu	13	39,4%
Anket	8	24,2%
Ölçek	4	12,1%
Soru Formu	2	6%
Kişisel Bilgi Formu	2	6%
Literatür Tarama	2	6%
Doküman İnceleme	1	2%
Gözlem	1	2%
Kaynak Tarama	1	2%
TOPLAM	34	100

*Birden fazla örneklem tekniği kullanılan çalışma bulunmaktadır.

Çalışmaların Kullanılan Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında incelenen yüksek lisans ve doktora çalışmalarında kullanılan veri analiz yöntemlerine bakıldığında tanımlayıcı istatistik ve yine nicel araştırmalarda kullanılan Bağımsız T Testi ile One Way Anova testinin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Nitel yöntem kullanılan araştırmalarda ise betimsel analiz yönteminin tercih edildiği saptanmıştır (Tablo 5).

Tablo 5- Çalışmaların Kullanılan Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılımı

	f	%
Bağımsız T Testi	7	15,9%
One Way Anova	7	15,9%
Betimsel Analiz	5	11,2%
İçerik Analizi	4	9%
Ki-Kare	4	9%
SWOT Analizi	1	2,2%
Korelasyon	2	5%
Tanımlayıcı İstatistik	8	18%
Tematik Analiz	1	2,2%
Anlatı Analizi	1	2,2%
Tukey Testi	1	2,2%
Belirtilmeyen	3	7%
TOPLAM	44	100

*Birden fazla örneklem tekniği kullanılan çalışma bulunmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yoksulluk olgusu, toplumsal, ekonomik, sosyal açıdan toplumların yapısını yaşam biçimlerini etkilemekle birlikte dünya üzerinde gittikçe derinleşmektedir. Bu noktada başta sosyal hizmet disiplini olmak üzere diğer disiplinlerin de bilimsel anlamda araştırdığı bir konu olarak ele alınmaktadır. Yoksulluğu sosyal hizmet açısından değerlendirebilmek için varolan değişimin anlaşılması, toplumsal ihtiyaçların tespit edilmesi ve ihtiyaçlara yönelik politika uygulamalarını ortaya koymak amacıyla yoksulluk alanında sosyal hizmet anabilim dalında yapılmış olan lisansüstü tezlerin oldukça önemli olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Bu noktada Türkiye’de sosyal hizmet anabilim dalında yoksulluk alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının betimsel olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik yapılan araştırma sonrasında 25 çalışmaya ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgular incelendiğinde çalışmaların daha çok yüksek lisans düzeyinde (n=20) gerçekleştirildiği doktora düzeyi çalışmaların ise (n=5) olduğu görülmektedir. Geçmişten bu yana dünya üzerinden gittikçe artan ve derinleşen yoksulluk olgusunun doktora düzeyinde oldukça az ele alındığı yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada, yoksulluğun daha derinlemesine araştırılması, toplumsal istek ve ihtiyaçların tespiti ve bu tespitlere yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi açısından doktora düzeyinde daha fazla çalışma gerçekleştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yapılan lisansüstü çalışmaların 2010-2015 yılları arasında benzer oranda yapıldığı görülürken küreselleşme ile dünya üzerinde artan yoksulluk nedeniyle 2016 yılı sonrasında özellikle 2019 yılında lisansüstü çalışmalara daha fazla konu edildiği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında yoksulluğun önlenmesi ve azaltılması bakımından çalışmalardaki artış oldukça önemlidir.

Ayrıca bu çalışmaların 11 farklı üniversite bünyesinde gerçekleştirildiği bu üniversiteler içerisinde ise en çok çalışmanın Hacettepe Üniversitesi (n=7)'nde yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte yapılan çalışmalar 3 farklı enstitü bünyesinde gerçekleştirilmekle beraber en fazla sosyal bilimler enstitüsü çatısı altında çalışma yapılmıştır.

Yöktez veri tabanı aracılığıyla sosyal hizmet anabilim dalı altında yoksulluk alanında yapılan araştırmalara ulaşılmış olup elde edilen bulgular incelendiğinde yüksek lisans ve doktora çalışmalarının en çok 2019 yılında gerçekleştirildiği saptanmıştır. Ayrıca yapılan araştırmalarda nicel ve nitel araştırma yönteminin birbirine yakın oranda kullanıldığı görülmektedir. Karma yöntem araştırması ise sadece 2 çalışmada kullanılmıştır. Yoksulluğun çok boyutlu bir olgu olması ve çeşitli nedenlerinin bulunması sebebiyle yoksulluk olgusunun sebep ve sonuçlarının daha derinlemesine incelenmesi ve ortaya konulması "neden, nasıl ve ne şekilde" gibi soruların sorulduğu ve niceliksel anlamda genellenebilirliğinin ortaya konulduğu karma yöntem araştırmalarının lisansüstü araştırmaların özellikle doktora boyutunda kullanılması oldukça önemlidir.

Çalışmanın bulguları araştırma desenleri, örnekleme yöntemi açısından incelendiğinde; yapılan çalışmaların çoğunun tarama modeli ile gerçekleştirildiği ve bu çalışmalarda basit rastgele ve kartopu örnekleme yönteminin diğer örneklem yöntemlerine göre daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Elde edilen 25 çalışmanın 16'sında araştırma desenin, 9'unda örneklem tekniğinin, 3'ünde ise veri analiz yönteminin belirtilmediği görülmektedir. Çalışmaların yöntemine yönelik kısıtlı bilgilerin yer alması, ilgili alanda yapılan araştırmaların yöntem sorunlarının olduğunu göstermektedir (Güloğlu, 2021).

İncelenen çalışmalarda 10 farklı örneklem grubu ile çalışma gerçekleştirildiği görülmektedir. Ayrıca bu çalışmalarda en çok yoksulluk alanında sağlanan hizmetlerden faydalanan bireylerin örneklem grubu olarak baz alındığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Veri toplama yöntemi olarak görüşme formu ve anket yöntemlerinin diğer yöntemler göre daha yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca nicel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmalarda analiz yöntemi olarak tanımlayıcı istatistik, bağımsız t testi ve one way anova testlerinin daha fazla kullanıldığı nitel araştırma yöntem ile gerçekleştirilen çalışmalarda ise betimsel analiz yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak; Sosyal hizmet alanında yoksulluk alanı ile sosyal hizmet meslek ve disiplininin içinde bulunan toplumun ihtiyaçlarına yönelik çalışmaların yapılması ve mevcut çalışmalar ışığında bu çalışmaların arttırılması, lisansüstü eğitim boyutunda ise doktora düzeyinde yapılan tez çalışmalarının arttırılması, yapılan çalışmaların örneklem gruplarının arttırılması ve çeşitliliğin sağlanması, karma yöntem araştırması ile çalışmaların gerçekleştirilmesinin sosyal hizmet mesleğinin yoksulluk alanında sorunların tespiti ve bu sorunlara yönelik daha iyi ve daha güçlü uygulamalar gerçekleştirmesine ve sürecine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Çalışmada canlı insan veya hayvan deneklere yer verilmediği için etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

ARAŞTIRMACININ KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ajakaiye, D. O., Adeyeye, V. A. (2002). Concepts, Measurement and Causes of Poverty. *CBN Economic and Financial Review*. 39 (4), 1-25.
- Alcock, P. (1997). *Understanding Poverty*. U.K., Macmillan Education.
- Aktan, C.C., ve Vural, İ. Y., (2002). Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri Aktan C.C., (Ed.), Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.
- Arabacı Yüksel, R. (2020). Yoksulluk, Kavram, Ölçüm, Mücadele. Bursa. Dora Yayıncılık.
- Becker, S. (1997). *Responding to Poverty Politics of Cash and Care*. London: Longman.
- Bulduk, M.F., (2022). Refah Devletinden Sosyal Yatırım Devletine: Seçilmiş Refah Modeli Ülkelerinin Yoksullukla Mücadelede Sosyal Politikaları Üzerine Bir İnceleme. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Burdur M. Akif Ersoy Üniversitesi.
- Cerev, G., (2018). Türkiye’de Yoksulluğun Boyutu. G. Cerev ve B. Yenihan (Ed.). Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla. (1. Baskı). İçinde (225-259). Bursa. Dora Yayıncılık.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. (6th Edition). New York: Routledge.
- Davis, A., & Wainwright, S. (2005). Combating Poverty and Social Exclusion: Implications for Social Work Education. *Social Work Education: The International Journal*, 24(3), 259-273.
- Güloğlu, M. F. (2021). Nitel desenli göç araştırmalarında yöntem sorunları. *Ortadoğu ve Göç*, 11(2), 292-331.
- Hagenaars, A. ve Vos, K. (1988). The Definition and Measurement of Poverty. *The Journal of Human Resources*, 23(2), 211-221. <https://doi.org/10.2307/145776>
- International Federation of Social Workers Erişim Tarihi: 31.04.2024 <https://www.ifsw.org/>
- İncedal, S. (2013). “Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları”. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Uzmanlık Tezi. Ankara.
- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227356>
- Ören, K. (2021). *Sosyal Politika*. Ankara. Nobel Yayıncılık.
- Özsoy, D. (2019). Türkiye’de Yoksullukla İlgili Sosyal Politikalar: Bir Değerlendirme Çalışması. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, G.F. (2019). Örneklenendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Sözbilir, M., Kutu, H. & Yaşar M. D. (2012). Science education research in Turkey. A content analysis of selected features of papers published. In J. Dillion & D. Jorde (Eds). *The world of Science Education. Handbook of Research in Europe*, 1-35.

Şenkal, A. (2017). Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika. Kocaeli. Umuttepe Yayınları.

Tuncay, T. ve Tekin, H.H. (2021). Sosyal Hizmetin ABC'si. Ankara. Nika Yayınevi.

UNDP (1997). Human Development Report. New York: Oxford University Press.

Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* (10), 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>

Weiss, I. (2003). Social work students and social change: On the link between views on poverty, social work goals and policy practice. *International Journal of Social Welfare*, 12(2), 132-141.